

Michał Kopczyk

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
mkopczyk@ath.bielsko.pl
ORCID ID: 0000-0001-5885-8702

Justyna Wojciechowska

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
jwojciechowska@ath.bielsko.pl
ORCID ID: 0000-0003-0768-9173

Język i etyka

Problematyka szeroko rozumianej etyki słowa lub też etyki języka od wielu lat stanowi ważny obszar refleksji naukowej. Prym wiodą w niej oczywiście językoznawcy – zaniepokojeni stanem dyskursu publicznego. Na gruncie naszej lingwistyki szczególnie aktywną propagatorką – jak to sama określa – „właściwego kontaktu językowego” jest Jadwiga Puzynina i bez jej duchowego wsparcia nie powstałoby zapewne Stowarzyszenie Etyki Słowa, od kilkunastu lat już śledzące zmiany, jakim podlega język wypełniający naszą sferę publiczną.

Ale przecież nasze dzisiejsze kłopoty z językiem nie są zjawiskiem specyficznym dla polski. W zasadniczym wymiarze wynikają one z charakteru współczesnej kultury i swego rodzaju rozchwiania norm właściwego dla momentów przyspieszonych przemian – cywilizacyjnych, politycznych, kulturowych, mentalnościowych. Język nosi w sobie ślady tych zjawisk, czynników, które oddziałują na nas codziennie; jest ofiarą, a zarazem uczestnikiem tego, co przed laty Zygmunt Bauman określił mianem „płynnej nowoczesności”. Innymi słowy, język nosi w sobie całą ambiwalencję

zjawisk, jakim podlega i jakie współtworzy. Próbując nadążyć za zmieniającym się światem, niewątpliwie zyskuje, wzbogaca zasób środków, jakimi dysponuje, ćwiczy swą giętkość i potencjał kreacyjny. Z drugiej strony w wielu aspektach ulega niepokojącym nas zjawiskom, staje się narzędziem manipulacji, tworzywem populistycznych „narracji”, „postprawdy”, medium „fakenewsów” – stronnikiem kłamstwa.

Jaką postawę winniśmy przyjąć w tej sytuacji? Oczywiście rację mają zwolennicy konsekwentnego podkreślania i definiowania – coraz bardziej niejasnych i coraz trudniej uchwytnych – granic oddzielających to, co dobre, od tego, co złe, szkodliwe od pożytecznego. Oddzielających prawdę od kłamstwa i manipulacji. Szczególnie wyraźnie stanowisko takie deklarują członkowie Stowarzyszenia Etyki Słowa.

Komponując 33. numer „Świata i Słowa” kierowaliśmy się przekonaniem o konieczności uważnego i metodycznego namysłu nad stanem języka, jakim mówimy, kształtem najszerzej rozumianej sfery międzyludzkiej, której spoiwem w dużej mierze jest przecież język – lub języki – za pomocą których się komunikujemy. Nie chodzi przecież o język rozumiany wąsko – jako kod werbalny, zbiór pojęć poddanych gramatyce – ale jako uniwersum znaków, które przemawiają, tworząc świat nasz, ludzki, czyli zroszły i, w jakimś stopniu przynajmniej, sensowny. Nie przypadkiem więc w tomie – obok prac ściśle językoznawczych – znalazły się teksty z pozoru niemające wiele wspólnego z przywołaną tu problematyką – studia poświęcone wybranym tematom z obszaru literaturoznawstwa, wychowania, socjologii. Także je przenika bowiem ponawiane nieustannie – choć czasem tylko wyrażone wprost – pytanie o możliwość komunikacji, o język zdolny unieść treści najbardziej subtelne a najbardziej zagrożone i najważniejsze dla nas – treści etyczne. Jest to pytanie o to, co zrobić, by zapobiec przejściu języka na „ciemną stronę mocy”. Nie przypadkiem także w tym kontekście pojawia się refleksja biegnąca w stronę tego, co transcendentne, w stronę języka zakotwiczonego w świecie wartości absolutnych, w Bogu. To oczywiście tylko jeden z możliwych kierunków poszukiwań i jedna z możliwych odpowiedzi na postawione wyżej pytanie.

Mamy nadzieję, że lektura tekstów zebranych w 33. numerze naszego pisma stanie się dla Państwa impulsem do ponowienia pytania o splątane relacje, jakie w dzisiejszym świecie zachodzą między etyką a językiem.

Language and ethics

The article is an introduction to the 33rd (2/2019) issue of the “World and Word” semi-annual. The authors focus on the key categories of the number, which are: language and ethics as well as their mutual relations.

Keywords: ethics, language, “liquid modernity”

Słowa kluczowe: etyka, język, „płynna nowoczesność”